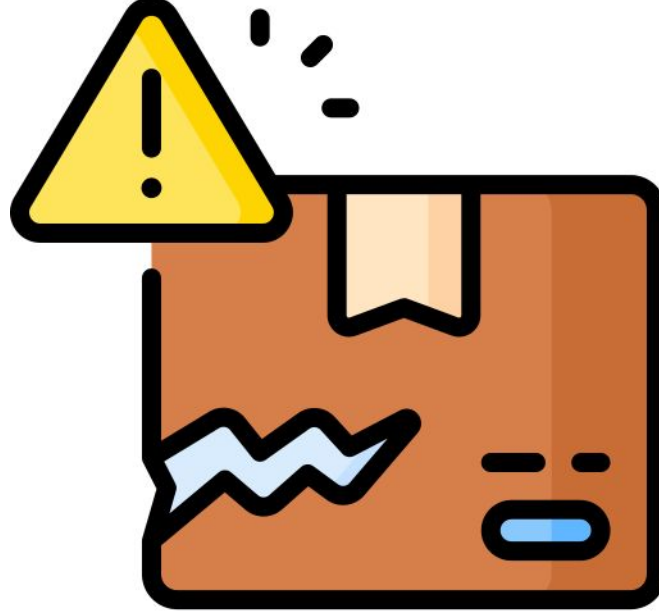

Ticari Satışlarda Ayıp Sorumluluğu - Ayıba Karşı Tekeffül

Ayıp, satılan mal veya hizmetin, sözleşmede belirtilen niteliklere sahip olmaması veya malın olağan kullanımını etkileyen eksiklikler içermesine verilen isimdir. Satıcı ile alıcı arasında kurulan bir satış sözleşmesinde, satıcı, sattığı mal veya hizmetin eksik veya kusurlu olmasından sorumludur. Alıcının niteliğine göre bu sorumluluğun tabi olduğu mevzuat değişiklik arz etmektedir. Alıcının tüketici olması halinde satıcının sorumluluğu Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ("TKHK") ve Türk Borçlar Kanunu'na ("TBK") tâbi olacaktır. Alıcının da satıcı gibi, satış sözleşmesine ticari faaliyetleri için taraf olması durumunda ticari satışlarda ayıp sorumluluğu değerlendirmesi yapılması gerekecek ve bu durumda satıcının sorumluluğu Türk Ticaret Kanunu'na ("TTK") ve TBK'ya tâbi olacaktır. Bu yazıda, ikinci durum, yani ticari satışlarda ayıp sorumluluğu ele alınacaktır.

Ticari satışlarda ayıp, açık ayıp şeklinde söz konusu olabileceği gibi, gizli ayıp şeklinde de söz konusu olabilir. Açık ayıp, alıcı tarafından malın teslimi sırasında kolaylıkla fark edilebilen eksiklikler iken; gizli ayıp, alıcı tarafından teslim anında fark edilemeyen, ancak kullanım sırasında ortaya çıkan eksiklikleri ifade eder. Ayıbın açık mı gizli mi

olduğu, alıcının bildirim yükümlülüğü bağlamında önem arz etmektedir.

Ticari Satışlarda Alıcının Ayıbı Bildirme Yükümlülüğü

Ticari satışlarda satıcının ayıptan sorumlu tutulabilmesinin ilk şartı, alıcının ayıbı satıcıya bildirmesidir. Ayıp bildirimi olarak nitelenen bu bildirim TTK ve TBK hükümlerince belli bir süre içinde yerine getirilmelidir. Öncelikle TTK'daki ayıp bildirimi düzenlemesini ele almakta fayda vardır.

TTK m.23/f.1/c

“Malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise alıcı iki gün içinde durumu satıcıya ihbar etmelidir. Açıkça belli değilse alıcı malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde incelemek veya incelettirmekle ve bu inceleme sonucunda malın ayıplı olduğu ortaya çıkarsa, haklarını korumak için durumu bu süre içinde satıcıya ihbarla yükümlüdür. Diğer durumlarda, Türk Borçlar Kanununun 223 üncü maddesinin ikinci fıkrası uygulanır.”

Bu düzenlemeye göre satıcının ayıp bildirimi için sahip olduğu süre; malın ayıplı olduğu teslimat sırasında açıkça belli ise teslimattan sonra 2 gün, malın ayıplı olduğunun anlaşılması için özel bir inceleme yapılması gerekiyorsa teslimattan sonra 8 gündür. Burada yapılan 2 gün ve 8 günlük bildirim düzenlemelerinin her ikisi de açık ayıba

ilişkindir. Gizli ayıp konusunda ise TBK'nın 223'üncü maddesine atıfta bulunulmuştur.

TBK m.223

“Alıcı gözden geçirmeyi ve bildirimde bulunmayı ihmal ederse, satılanı kabul etmiş sayılır. Ancak, satılanda olağan bir gözden geçirmeyle ortaya çıkarılamayacak bir ayıp bulunması hâlinde, bu hüküm uygulanmaz. Bu tür bir ayıbın bulunduğu sonradan anlaşılırsa, hemen satıcıya bildirilmelidir; bildirilmezse satılan bu ayıpla birlikte kabul edilmiş sayılır.”

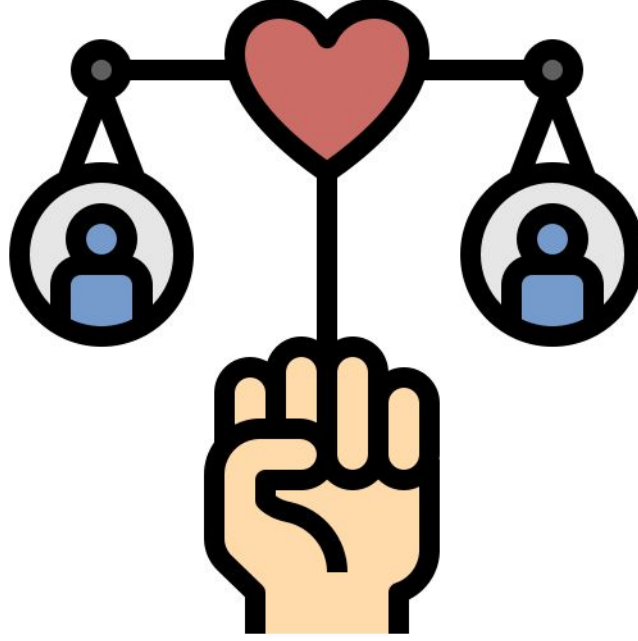
Bu madde hükmünce olağan bir gözden geçirme ile fark edilmesi mümkün olmayan bir ayıp sonradan ortaya çıkmışsa, bu ayıp derhal satıcıya bildirilmelidir.

Dolayısıyla tek bir paragrafta özetlemek gerekirse: Satın alınan mal veya hizmette, teslimat sırasında açıkça belli olan bir ayıp söz konusu ise iki gün içinde, malın ayıplı olduğunun anlaşılması için bir inceleme yapılması gerekiyorsa sekiz gün içinde alıcı, satıcıya bildirimde bulunmalıdır. Eğer satın alınan mal veya hizmette inceleme ile anlaşılamayan bir gizli ayıp mevcut ise, bu durumda ayıbın varlığı anlaşıncaya, derhal satıcıya bildirim yapılmalıdır. Bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, satıcının sorumluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Bunun istisnası TBK m.225 hükmüne göre satıcının ağır kusurlu olmasıdır. Satıcı ağır kusurlu ise, satılandaki ayıbın kendisine süresinde bildirilmemiş olduğunu ileri sürerek sorumluluktan kısmen de olsa kurtulamaz.

[1]

Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki TBK'da ayıp bildirimini için herhangi bir şekil şartı düzenlemesi mevcut değildir. Bu nedenle ayıp bildirimini, uyuşmazlık halinde bildirim yapıldığı ispat edilebildiği sürece, her türlü şekilde yapılabilir. Ancak doktrindeki baskın görüşe göre alıcı, ayıp ihbarı ile birlikte sözleşmeyi feshetmek istiyorsa, fesih beyanı bakımından TTK. m. 18/III deki şekle uymalıdır.[2]

Ticari Satışlarda Ayıp Halinde Alıcının Seçimlik Hakları

Ayıba karşı tekeffül düzenlemeleri kapsamında alıcının birtakım seçimlik hakları mevcuttur. TBK m. 227’de düzenlenen bu haklar şu şekildedir: (i) Satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme, (ii) Satılanı alıkoyup ayıp oranında satış bedelinde indirim isteme, (iii) Aşırı bir masrafı gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteme, (iv) İmkân varsa, satılanın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteme.

Bununla beraber ilgili madde hükmünce satıcı, alıcıya aynı malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve uğradığı zararın tamamını gidererek seçimlik haklarını kullanmasını önleyebilir.

Alıcı, sözleşmeden dönme hakkını kullanırsa, bu durumda satın aldığı ürün veya hizmeti geri verip yapmış olduğu ödemeyi geri talep edebilecektir. TBK m.227/f.4 uyarınca alıcının, sözleşmeden dönme hakkını kullanması hâlinde, durum bunu haklı göstermiyorsa hâkim, satılanın onarılmasına veya satış bedelinin indirilmesine karar verebilir.

Alıcı, ayıp oranında satış bedelinde indirim isteme hakkını kullanırsa, bu durumda malın ayıplı değeri hesap edilecek ve bu değer malın bedelinden düşürülerek, aradaki fark alıcıya ödenecektir.[3] TBK m.227/f.5 uyarınca satılanın değerindeki eksiklik satış bedeline çok yakın ise alıcı ayıp oranında satış bedelinde indirim isteme hakkını

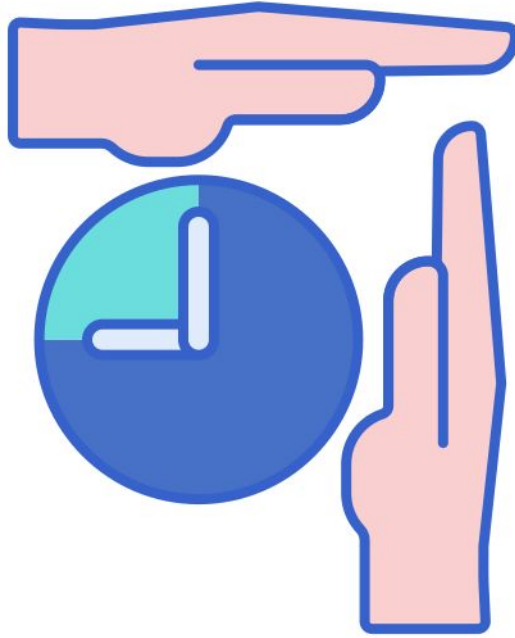
kullanamayacaktır. Bu durumda ancak sözleşmeden dönme veya satılanın ayıpsız bir benzeriyle değiştirilmesini isteme haklarından biri kullanılabilir.

Alıcı, aşırı bir masrafı gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın onarılmasını talep edebilir. Yine TBK m.227/f.5 uyarınca satılanın değerindeki düşüş çok fazla ve onarım masrafı çok fazla olacak ise alıcı oranım isteme hakkını kullanamayacaktır. Bu durumda ancak sözleşmeden dönme veya satılanın ayıpsız bir benzeriyle değiştirilmesini isteme haklarından biri kullanılabilir.

Alıcı, satılan mal veya hizmetin ayıpsız benzeri ile değiştirilmesini talep edebilir. Bu durumda, mal veya hizmetin, ayıpsız benzeri ile değiştirilmesinin mümkün olması gerekmektedir.[4] Ayıpsız misli ile değişim mümkün değil ise bu durumda diğer seçimlik haklardan biri kullanılmalıdır.

Hangi seçimlik hak kullanılırsa kullanılsın, TBK m.227/f.2 uyarınca alıcının genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır.

Ticari Satışlarda Ayıba Karşı Tekeffül Zamanaşımı

Ticari satışlarda ayıp nedeniyle başlatılabilecek hukuki süreçler, bir zamanaşımı süresi ile sınırlandırılmıştır. Ticari satışlarda ayıba karşı tekeffül zamanaşımı TBK m.231 hükmüne tabidir.

“(1) Satıcı daha uzun bir süre için üstlenmiş olmadıkça, satılanın ayıbından doğan sorumluluğa ilişkin her türlü dava, satılandaki ayıp daha sonra ortaya çıksa bile, satılanın alıcıya devrinden başlayarak iki yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Alıcının satılanın kendisine devrinden başlayarak iki yıl içinde bildirdiği ayıptan doğan def’i hakkı, bu sürenin geçmiş olmasıyla ortadan kalkmaz.

(2) Satıcı, satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise, iki yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamaz.”

Bu madde hükmünce satıcının ayıptan sorumluluğu, satılanın alıcıya devrinden itibaren iki yıldır. İki yıllık sürenin dolumundan itibaren artık alıcı, satıcıya karşı ayıba karşı tekeffül hükümlerine başvuramayacaktır. İlgili kanun maddesinde bu durumun iki istisnası olduğu görülmektedir. Bunlar; (i) Satıcının iki yıldan daha uzun bir süre garanti vadetmesi ve (ii) Satıcının satılanı ayıplı olarak devretmede ağır kusurlu olmasıdır.

Satıcının iki yıldan uzun bir süre garanti vadetmesi tek taraflı bir belge vererek söz konusu olabileceği gibi, taraflar arasında bir garanti sözleşmesi imzalanması yoluyla da söz konusu olabilir. Bu durumda satıcı, kanun maddesindeki iki yıllık zamanaşımı süresinden faydalanamayacak, vadettiği garanti süresince kendisine karşı ayıba karşı tekeffül hükümlerine başvurulabilecektir.

Satıcı, satılanı ayıplı olarak devretmede ağır kusurlu olması durumunda ise bir süre ile sınırlı olmaksızın ayıptan sorumlu olacaktır. Ağır kusur, hileli bir davranış ile satıcının alıcıyı yanıltması şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, satıcının ağır ihmali şeklinde de ortaya çıkabilir.[5] Burada ağır kusurun ne şekilde ortaya çıkacağı, nelerin ağır kusur sayılacağı mahkemenin takdirindedir.

Yargıtay kararlarına ve doktrindeki baskın görüşe göre satıcının zamanaşımı def’i hakkını kötüye kullanması halinde, bu def’i geçersiz olacaktır.[6] Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarına göre satılan ürünün sürekli arıza yapması durumunda da zamanaşımı süresi işlemeyecek, alıcı, satıcıya karşı ayıba karşı tekeffül hükümlerine başvurabilecektir:

“Olayda, davacının aracı birden fazla tamire götürmesi nedeniyle servislerin aynı arızanın tamirle giderilemeyeceğini, üretimden kaynaklandığını bilmeleri gerekir. Bunun davacıya söylenmemesi arızanın gizlenmesi ve davacıyı oyalama sonucunu da doğurur. Bu gibi durumlarda zamanaşımı işlemez.” (Yargıtay HGK., E. 2004/4-84, K. 2004/99, T. 25.2.2004)

“Kaldı ki, üretim hatasının varlığını rahatlıkla tespit edebilecek nitelikte olması gereken servisin tüketiciyi sonuç alınamayan tamirlerle oyalaması ve arızanın belli periyotlarla tekrarlaması karşısında davada zamanaşımının varlığından da söz edilemez” (Yargıtay HGK., E. 2004/4-29, K. 2004/83, T. 18.2.2004)

Dolayısıyla bu kararlar ışığında, sürekli servise veya tamire verilen bir ürünü satın alan alıcı, zamanaşımı nedeniyle hak kaybına uğramaksızın, satıcının ayıba karşı tekeffül sorumluluğuna başvurabilir.

Sıkça Sorulan Sorular

Ticari satışlarda ayıp bildirimi şekle tabi midir?

Ayıp bildirimi için herhangi bir şekil şartı düzenlemesi yoktur. Ayıp bildirimi, uyumsuzluk halinde ispat edilebildiği sürece, her türlü şekilde yapılabilir. Ancak doktrindeki baskın görüşe göre ayıp ihbarı ile birlikte sözleşmeyi feshetmek isteniyorsa, fesih beyanı bakımından TTK. m. 18/III deki şekle uyulması gerekir.

Ayıptan sorumsuzluk anlaşması yapılabilir mi?

Kural olarak satıcının ayıptan sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma yapılması mümkündür. Ancak TBK m.221 hükmünce satıcı satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise sorumsuzluk anlaşması geçersiz olacaktır.

Satıcı ağır kusurlu ise ihbar yükümlülüğünü veya zamanaşımını ileri sürebilir mi?

Yukarıda detaylıca açıklandığı üzere, normal şartlarda alıcı ihbar yükümlülüğünü yerine getirmediği ve her halükarda iki senelik zamanaşımı süresi içinde davasını ikame etmediği sürece, TBK'daki ayıba karşı tekeffül düzenlemelerinden faydalanamaz. Bunun istisnası, satıcının ağır kusurlu olmasıdır. TBK m.225 ve m.231 uyarınca ağır kusurlu olan

satıcı, ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmediğini ve zamanaşımı süresinin geçtiğini ileri süremez.

Garanti sözleşmesi ile zamanaşımı süresi uzatılabilir mi?

Satıcının ayıptan sorumluluğu, satılanın alıcıya devrinden itibaren iki yıldır. İki yıllık sürenin dolumundan itibaren ayıba karşı tekeffül hükümlerine başvurulamaz. Ancak satıcı tarafından verilen ilave garanti, bunun istisnasıdır. Satıcının iki yıldan uzun bir süre garanti vadetmesi tek taraflı bir belge vererek söz konusu olabileceği gibi, taraflar arasında bir garanti sözleşmesi imzalanması yoluyla da söz konusu olabilir. Bu durumda satıcı, kanun maddesindeki iki yıllık zamanaşımı süresinden faydalanamayacak, vadettiği garanti süresince kendisine karşı ayıba karşı tekeffül hükümlerine başvurulabilecektir.

Sürekli arızalanan bir ürün için garantiye başvurulabilir mi?

Normalde kanunen satın alınan bir mal veya hizmetin, satıcı tarafından ayıp sorumluluğu iki yıllık süre ile sınırlıdır. Ancak yukarıda zikredilen Yargıtay kararlarına göre sürekli servise veya tamire verilen bir ürünü satın alan alıcı, zamanaşımı nedeniyle hak kaybına uğramaksızın, satıcının ayıba karşı tekeffül sorumluluğuna başvurabilir.

[1] Yıldız, Kübra: "SATIŞ SÖZLEŞMESİNDE AYIP BİLDİRİMİ", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s.107

[2] Arıkan, Mustafa: "Ticari Satım Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu ve Bu Bağlamda 6102 Sayılı TTK. m. 18/III Hükmünün Değerlendirilmesi" s.14.

[3] Turgut, Cemile: "Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Satış Sözleşmesinde Ayıp Nedeniyle Bedelde İndirim Hakkı", İÜHFM C. LXXV, S. 1, 2017, s. 459.

[4] Öztaş, İlker: "Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Taşınır Satışında Alıcının Ayıplı Satılanın Değiştirilmesini Talep Hakkı", MÜHF - HAD, C.22, S.2. s.332-364.

[5] Yavuz, Cevdet: "Meslekten Satıcının Ayıptan Sorumluluğu", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 6 (2), Güz 2019, s.113.

[6] Türkmen, Ahmet: "Tüketici İşlemlerinde Ayıplı Mal Ve Hizmetten Doğan Seçimlik Hakların Tabi Olduğu Zamanaşımı Ve Bunun Garanti Taahhütleriyle İlişkisi", Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.

16, Özel Sayı 2014, s. 3420.